

NYERE TID

Herzog Adolfs Urteilsbuch – Schleswigsches Rechtsleben um die Mitte des 16. Jahrhunderts, hrsg. von WOLFGANG PRANGE. Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins Band 87. Neumünster, Karl Wachholtz Verlag, 1985, 200 s.

I den seneste menneskealder har vi fået udgivet talrige dombøger fra alle tænkelige instanser. Men for Sønderjyllands vedkommende har vi til nu været henvist til C. L. E. Stemanns vigtige værk fra 1855. Her udsendes nu en vigtig kilde, der undtagelsesvis blev oversat af Stemann, og som indledningen fastslår, var det netop Stemanns indsamling af retskilder, der førte til, at materialet 1867 kunne kasseres. Og medens vi fortsat venter på udgivelsen af de Hansborgske domme, er denne udgave af hertug Adolfs domme følgelig des mere velkommen. I mønstergyldig form udsendes en protokol med 143 domme fra 1544 til 1552 samt endnu 61 retssager fra 1570, hvortil et appendix bringer 27 diverse sager hentet viden om (bl.a. fra Rigsarkivet) fra årene 1538 til 1580.

Også rent geografisk er sagerne højst ujævnt fordelt, idet flertallet er fra Gottorp amt, mens relativt få er fra Åbenrå og Ejdersted. I hovedsagen er retskilden »Landrecht«, vel nærmest sædvanen, der dog oftest bygger på den sjældent direkte citerede Jyske Lov (»Dänisches Recht« eller »Lowbuch«). Ja det frisiske Hattstedter Harde fik 1546 ligefrem hertugelig tilladelse til fremtidigt at bruge »dennisch low und recht«. Dertil kom naturligvis stadsprivilegier og fyrstelige forordninger, som Frederik I's eller Christian III's indtil 1544; men hvor retsgrundlaget var usikkert, som f.eks. vedrørende kirkevejsfred efter reformationen, kunne effektivt henvises til Christian III's reces af 1547.

Med sin fyldige introduktion og ikke mindst bibliografiske noter er dette materiale nu alment tilgængeligt med gode registre, såvel navne- som de altid så vanskelige sagregistre.

Troels Dahlerup

ALLAN TØNNESEN: Helsingørs udenlandske borgere og indbyggere ca. 1550–1600. Byhistoriske Skrifter, bd. 3. Udg. af Dansk Komité for Byhistorie. Ringe, Forlaget Misteltenen I/S, 1985. 163 s. Ill. 175 kr.

Vidste man ikke bedre, kunne man godt få den tanke, at Allan Tønnesen havde hentet inspiration til bogens emne i den aktuelle flygtninge- og indvandrerdebat. Det er imidlertid ikke tilfældet. Bogen er en bearbejdelse af hans specialeafhandling med næsten samme titel fra 1967. Problemstillingen bærer da heller ikke det ringeste præg af de senere års skærpede debat på dette ømtålelige område. Den består derimod i en stillingtagen til visse ældre forskningsresultater om det udenlandske element i Helsingørs befolkning (P. V. Jacobsen, M. Mackeprang, Hugo Matthiessen og Gunnar Olsen). Desuden ønsker han »generelt at uddybe kendskabet til disse udenlandske befolkningsgrupper« (s. 11) – unægtelig en noget diffus afgrænsning af bogens emne.

Undersøgelsen bygger på en omfattende identifikation af byens udenlandske indbyggere i det bevarede tingbogs- og regnskabsmateriale, herunder især